

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 352:711.4

Довбня Олександр Борисович

магістр державного управління

Dovbnia Oleksandr

Master of Public Administration

ORCID: 0000-0002-6730-8953

Мамонова Валентина Василівна

доктор наук з державного управління, професор,

професор кафедри менеджменту і публічного адміністрування

Харківський національний університет

міського господарства імені О. М. Бекетова

Mamonova Valentyna

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,

Professor of the Management and Public Administration Department

O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ORCID: 0000-0002-0219-3884

**МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МІСТОБУДІВНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
THE POST-WAR RECOVERY MECHANISM OF URBAN
INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT**

Анотація. У статті наведено результати дослідження публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення. Зауважено, що протягом 2014-2021 років у процесі децентралізації в Україні було проведено ряд позитивних перетворень в управлінні містобудуванням, сприяло його удосконаленню. Зазначено, що військова агресія проти України призвела до значного пошкодження і

навіть повного руйнування великої кількості об'єктів містобудівної інфраструктури населених пунктів, серед яких житлові будинки, освітні і медичні заклади, адміністративні будівлі та будівлі промисловості, транспорту, торгівлі, заклади освіти, культури і спорту, релігії, об'єкти дорожньої інфраструктури тощо. Підкреслено, що незважаючи на продовження ходу бойових дій, в Україні вже розпочався процес відбудови, прийнято низку документів, які встановлюють порядок розроблення програм комплексного відновлення містобудівної інфраструктури громад та територій. Наголошено, що визначальним суб'єктом публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення становляться органи місцевого самоврядування.

Акцентовано, що повоєнний механізм управління містобудівною інфраструктури буде мати свої особливості, виклики та можливості реалізації. Обґрунтовано модель комплексного механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення міст, який базується на моделі управлінського циклу. Запропоновано укрупнену структуру такого механізму. Розкрито зміст кожного компонента: аналіз масштабів ушкоджень збитків та потреб активів міст; аналіз післявоєнної спроможності великих міських громад та їх перегрупування з метою її посилення; планування розвитку містобудівної інфраструктури; виконання затвердженої програми комплексного відновлення містобудівної інфраструктури; моніторинг виконання програми відновлення; оцінювання реалізації програми та її коригування.

Ключові слова: містобудівна інфраструктура, повоєнне відновлення, механізм публічного управління.

Summary. The paper presents the results of a study of public management of the development of urban infrastructure in the conditions of post-war recovery. It was noted that the military aggression against Ukraine led to significant

damage and/or complete destruction of a significant number of objects of the urban infrastructure of settlements, including residential buildings, educational and health-care facilities, administrative buildings and industries, transport, trade, educational, cultural, sports, and religion infrastructure and facilities. It is emphasized that despite the continuation of hostilities, the reconstruction process has already begun in Ukraine, simultaneously a number of legislative and other normative legal acts have been adopted, which establish the procedure for programs for the comprehensive restoration of the urban infrastructure of communities and territories. It was also stressed the crucial role of local self-government bodies in the future recovery process.

It was emphasized that the post-war urban infrastructure management mechanism will have its own peculiarities, challenges and opportunities for implementation. The model of the complex mechanism of public management of the development of urban infrastructure in the conditions of post-war reconstruction of cities, which is based on the model of the management cycle, is substantiated. An enlarged structure of such a mechanism is proposed. The content of each component is revealed: analysis of the extent of damages and needs of city assets; analysis of the post-war capacity of large urban communities and needs of their strengthening; planning the development of urban infrastructure; implementation of the approved program of comprehensive restoration of urban infrastructure; monitoring the implementation of the recovery program; evaluation of program implementation and its amendments.

Key words: *urban infrastructure, post-war recovery, mechanism of public administration*

Постановка проблеми в загальному вигляді. Протягом 2014-2021 рр. в Україні було проведено ряд перетворень як у самій сфері містобудування, так і в управлінні нею – крізь призму децентралізації та з метою євроінтеграції. Так, було прийнято закони щодо введення нових

типів містобудівної документації (комплексні плани просторового розвитку територій громад); поєднано містобудівну документацію та землевпорядну; удосконалено заходи щодо партисипативності тощо. Також було прийнято закони, які мають значний вплив на публічне управління містобудівною інфраструктурою, а саме: «Про енергетичну ефективність» та «Про управління відходами». Крім того, протягом трьох останніх років введено в дію низку прогресивних ДБН, а саме – «Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні», «Планування та забудова територій» та багато інших. Все це позитивно впливало на розвиток містобудівної інфраструктури, сприяло удосконаленню публічного управління нею.

Але внаслідок повномасштабної військової агресії проти України 24 лютого 2022 р. велика кількість об'єктів містобудівної інфраструктури зазнала значного пошкодження або повного руйнування. Вже пошкоджено або зруйновано майже 150 тис. об'єктів містобудівної інфраструктури населених пунктів (перш за все у прифронтових областях), серед яких житлові будинки, освітні і медичні заклади, адміністративні будівлі та будівлі промисловості, транспорту, торгівлі, заклади освіти, культури і спорту, релігії, об'єкти дорожньої інфраструктури тощо [1].

Незважаючи на продовження ходу бойових дій, в Україні вже розпочалася відбудова, процес якої визначається низкою законодавчих та інших нормативно-правових актів та процедур. Проте механізм управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення все ще не відпрацьований.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукових публікацій за обраною тематикою свідчить, що проблеми управління містобудуванням завжди були у центрі уваги як вчених – представників різних галузей науки, так і фахівців з питань містобудівної діяльності, а також молодих науковців. Зокрема, це загальні проблеми містобудування та комунальної інфраструктури міста (В.М. Бабаєв, О.А.

Карлова, В.В. Мещеряков, О.М. Тищенко та ін.); широка тематика державного регулювання (перш за все – адміністративно-правового) містобудівної діяльності та будівельної галузі, а також громадського саморегулювання (Ю.О. Легеза, О.М. Непомнящий, М.Є. Околович, Ю.Г. Прав, О.В. Рибак, О.В. Сергієнко, О.В. Стукаленко, Ю.Л. Чепелевський, Р.С. Ярошевська та ін.); питання державного контролю та нагляду у сфері містобудівельної діяльності (В.О. Ромасько, В.В. Слончак та ін.); узагальнення зарубіжного досвіду різних аспектів містобудівної діяльності (О.Б. Ляшко, Р.Є. Савицький та ін.) тощо.

Разом з тим, з часу повномасштабної агресії проти України питання модернізації управління містобудівною інфраструктурою набуло іншого змістовного наповнення як в прикладному, так і дослідницькому контексті. Виклики, пов'язані зі знищенням або значним пошкодженням активів у всіх секторах життєдіяльності міст, вимагають приділення основної уваги питанням швидкої диверсифікації управління містобудівною інфраструктурою, перевертаючи акцент на відновлення або заміну втрачених чи пошкоджених активів та комплексне повоєнне планування.

Метою статті є обґрунтування моделі механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення міст, який базується на моделі управлінського циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Укрупнено послідовність дій та процедур щодо організації відновлення об'єктів містобудівної інфраструктури, згідно з чинною законодавчою базою, можна представити наступним чином: 1) підготовка власником або балансоутримувачем активу звіту про пошкоджений або знищений актив; 2) здійснення оцінки пошкодженого/знищеного активу комісією, визначеною відповідним органом місцевого самоврядування, або/та проведення технічної експертизи; 3) подання звіту з первинною інформацією про пошкоджене майно до Реєстру пошкодженого та знищеного майна (далі –

РПЗМ); 4) визначення збитків та обґрунтування доцільності відновлення об'єкта; 5) виділення відповідного фінансування за рахунок визначених фондів або у вигляді субвенції органам місцевого самоврядування; 6) відновлення об'єкта (якщо відновлення є економічно доцільним).

Ключовим суб'єктом публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення становляться органи місцевого самоврядування (далі – ОМС). При цьому, крім відповідальності за відновлення муніципального майна, органи місцевого самоврядування беруть на себе створення і організацію діяльності двох ключових комісій: 1) комісії, яка проводить огляд пошкоджених/зруйнованих об'єктів (крім об'єктів культурної спадщини), визначає характер і розмір збитків, необхідність проведення технічної експертизи; 2) комісії для визначення компенсації за пошкоджені/зруйновані житлові об'єкти. Обидві комісії подають результати своєї роботи до РПЗМ. Якщо компенсаційна комісія має на меті визначення компенсації лише для житлового сектору, то оглядова комісія має на меті обстеження всіх пошкоджених та зруйнованих об'єктів.

Пріоритетними щодо проведення процедури відновлення визначено такі об'єкти соціальної інфраструктури: дитячі садки, школи; заклади охорони здоров'я, служби соціального захисту населення, адміністративні будівлі, служби цивільного захисту (пожежно-рятувальні підрозділи та аварійно-рятувальні служби), пошкоджені об'єкти комунального господарства (електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення), житловий фонд, а саме – багатоквартирні будинки та гуртожитки. Незважаючи на те, що всі об'єкти належать до чутливої соціальної інфраструктури, алгоритм відновлення різний і залежить від форми власності [4]. Окремо визначено порядок відновлення житлового сектору.

Підкреслимо, що процес відновлення містобудівної інфраструктури має відбуватися відповідно до чинних законів та підзаконних актів, перш за все – Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» та

затверджених порядків розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них тощо.

Враховуючи вищенаведене, повоєнний механізм публічного управління містобудівною інфраструктури буде мати свої особливості, виклики та можливості реалізації. Модель такого механізму, який має бути комплексним, пропонуємо базувати на технології управлінської діяльності (управлінському циклі): діагностика → прийняття рішення → організація виконання → аналіз результатів. Виходячи з цього, вважаємо, що механізм публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення має містити такі складники: аналіз масштабів ушкоджень збитків та потреб активів міст; аналіз післявоєнної спроможності великих міських громад та їх перегрупування з метою її посилення; планування розвитку містобудівної інфраструктури; виконання затвердженої програми комплексного відновлення містобудівної інфраструктури; моніторинг виконання програми відновлення; оцінювання реалізації програми та її коригування.

Схематично в укрупненому вигляді модель комплексного механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення наведено на рис. 1.

Розглянемо більш детально кожен складовий елемент запропонованого механізму.

Аналіз масштабів ушкоджень, збитків та потреб активів міст є відправною точкою для подальшої оцінки спроможності громади щодо відновлення. Вважаємо за корисне проводити його за методологією DaLA, розробленою спільно Європейським Союзом, Групою Світового банку та Організацією Об'єднаних Націй, яка застосовувалася в багатьох країнах після катастроф і конфліктів з метою отримання інформації для планування відбудови та відновлення міст. У стислому викладенні сутність даної

методології включає оцінку пошкодження як відновної вартості повністю або частково знищених фізичних активів; втрат в економічних процесах, які виникають через тимчасову відсутність пошкоджених активів; отриманого впливу на макроекономічні показники після катастрофи, з особливим акцентом на економічне зростання ВВП, платіжного балансу і фіскальної ситуації в країні [14]. Застосування методології DaLA у процесі формування та реалізації механізму управління містобудівною інфраструктурою в умовах відновлення громад має відбуватися з врахуванням наступного.

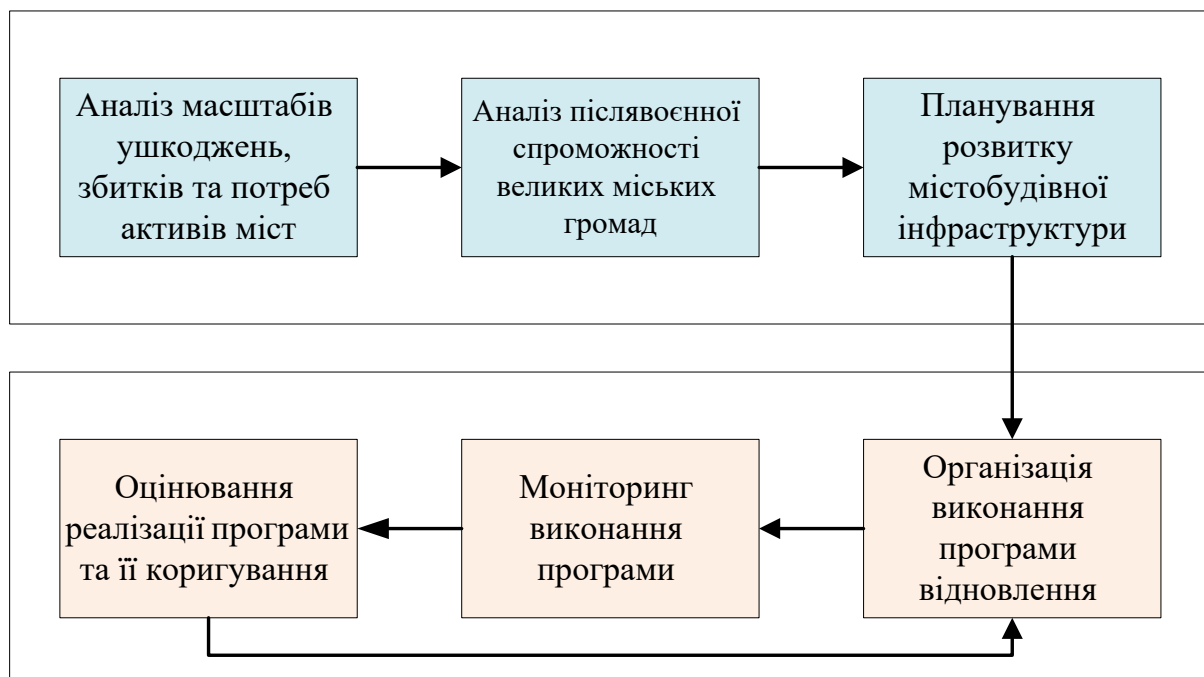

Рис. 1. Модель комплексного механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення

Джерело: розроблено автором О. Довбня

По-перше, інформацію про ушкодження необхідно формувати відповідно до процедури, визначеної у відповідності до Порядку подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2022 № 380. Згідно з ним, власники або балансоутримувачі пошкоджених об'єктів зобов'язані подати

інформаційне повідомлення до Реєстру пошкодженого та знищеного майна (РПЗМ) – без його подання фізичні особи не зможуть отримати компенсацію на відновлення пошкодженого або зруйнованого майна від держави, так само як і органи місцевого самоврядування не зможуть взяти участь у державних програмах підтримки, у разі якщо пошкоджений об'єкт не буде обліковуватись у РПЗМ. Порядком встановлено обов'язкові атрибути такого повідомлення (тип нерухомого майна, опис або назву об'єкта нерухомого майна, загальну площу об'єкту тощо) [5].

По-друге, об'єкт повинен бути обстежений згідно з Порядком виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд від 19 квітня 2022 р. № 473 [4]. Відповідно до нього, як зазначалося вище, визначені пріоритетні для обстеження об'єкти, які є об'єктами інфраструктури міста, а саме: багатоквартирні будинки та гуртожитки, дитячі садки, школи; заклади охорони здоров'я, служби соціального захисту населення, адміністративні будівлі, служби цивільного захисту та пошкоджені об'єкти комунального господарства, у тому числі лінійні. Обстеження об'єктів здійснюється одним із двох, або обома типами обстеження: комісійне обстеження та технічне обстеження. За результатами обстежень, комісія, яка утворена ОМС, подає вищезазначені акти та звіти до РПЗМ [7]. Процедурою також зазначено, що відновлення об'єктів, які можуть бути відновлено шляхом виконання будівельних робіт, а саме капітальним ремонтом або реконструкцією, має відбуватись власником, балансоутримувачем чи іншим замовником будівництва на підставі звіту технічного обстеження відповідно розробленої та затвердженої в установленому законодавством порядку проектної документації [4].

По-третє, оцінка шкоди повинна бути виконана згідно з Порядком визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, затвердженим постановою Кабінету Міністрів

України від 20.03.2022 р. № 326. Порядок визначає показники, які підлягають оцінці щодо втрати громадських будівель (об'єктів освіти, спорту, соціального захисту, охорони здоров'я, культури, адміністративних будівель тощо), об'єктів житлово-комунального господарства (зруйнованих та пошкоджених об'єктів). теплопостачання, водопостачання та водовідведення тощо) [3].

По-четверте, потреби у фінансуванні відновлення об'єктів міської інфраструктури мають охоплювати необхідні заходи щодо визначення ресурсу фінансування із застосуванням сучасних технологій крізь призму глобальних цілей сталого розвитку, зокрема – щодо підвищення енергоефективності, зниження викидів парникових газів та модернізації всіх муніципальних активів. Можливий механізм фінансування відновлення об'єктів містобудівної інфраструктури встановлено Бюджетним кодексом України та на 2023 рік визначено законом про державний бюджет. Зокрема, для відновлення наслідків збройної агресії передбачено такі фінансові інструменти: Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури, Фонд ліквідації наслідків збройної агресії та відповідні галузеві субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам. Фонд відновлення зруйнованого майна та інфраструктури є недоступним безпосередньо для запиту органів місцевого самоврядування: суб'єктами запиту на фінансування є лише органи державної влади (обласні військові адміністрації, Київська державна адміністрація тощо), однак ОМС може бути одержувачем бюджетних коштів з цього фонду як власник пошкодженого майна. Для ОМС доступним є Фонд ліквідації наслідків збройної агресії, який спрямований на фінансування будівництва (нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту) громадських будівель і споруд, об'єктів інфраструктури, пов'язаних з наданням послуг з водопостачання, водовідведення, виробництва теплової енергії, теплопостачання, електропостачання тощо. Також ст. 33 Закону про Державний бюджет

України на 2023 рік передбачено можливість швидкої виплати набувачам (суб'єктам) донорської допомоги. Це може відбуватися як виняток, за рішенням Кабінету Міністрів України, погодженим з Комітетом Верховної Ради України з питань бюджету (може бути передбачено відкриття нових бюджетних програм, у тому числі трансферти місцевим бюджетам). Кошти спрямовуються до спеціального фонду державного бюджету для реалізації інвестиційних проєктів, програм і заходів в рамках програмної допомоги та грантів донорів для відновлення України [9].

Аналіз післявоєнної спроможності великих міських громад та їх перегрупування з метою її посилення. У 2020 р. було завершено добровільне об'єднання територіальних громад у відповідності до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» та Методики формування спроможних територіальних громад, затвердженої Кабінетом Міністрів України. Спроможними визначалися громади, які є здатними забезпечувати (безпосередньо або через створені ними органи місцевого самоврядування) належний рівень надання публічних послуг у всіх сферах життєдіяльності громади, перш за все – щодо освіти і охорони здоров'я, соціального захисту і культури, житлово-комунального господарства тощо. При цьому має бути враховано потенціал територіальної громади – її кадрові, матеріальні і фінансові ресурси, інфраструктура тощо [2].

Державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст та приєднання до об'єднаних територіальних громад здійснювалася шляхом надання громадам коштів у вигляді субвенції на формування відповідної інфраструктури згідно з планом соціально-економічного розвитку кожної громади. При цьому загальний обсяг фінансової підтримки розподілявся між бюджетами територіальних громад, що об'єдналися, пропорційно до її площі та чисельності населення такої громади з рівною вагою обох цих факторів.

Проте із-за воєнних дій у більшості таких громад змінилися техніко-економічні показники, внаслідок чого був порушений баланс ресурсів, що склався у процесі формування громад. За дезаггредованими даними щодо військової інтенсивності відносно населених пунктів України, що зібрані в рамках The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) станом на 31.07.2023 більш за все атак за критерієм «Вибухи/Дистанційно заподіяна агресія» було здійснено у Донецькій, Харківській, Херсонській та Запорізькій областях (без врахування інших критеріїв – «Насильство проти мирного населення» та ін.). При цьому найбільша кількість постраждалих громад також припадає на ці області (рис. 2) [12].

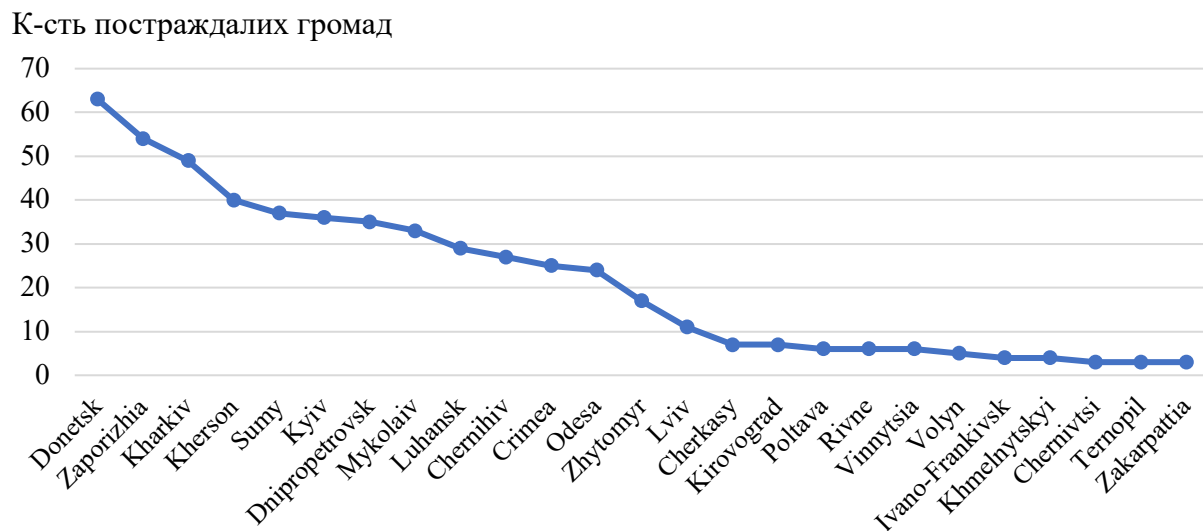

Рис. 2. Кількість постраждалих громад за період 24.02.2022 – 31.07.2023 по областях України

Джерело: побудовано автором О. Довбня за [12]

Підкреслимо, що аналіз спроможності територіальних громад та перепланування конфігурації найбільш постраждалих громад має здійснюватися не лише за масштабами руйнувань активів містобудівної інфраструктури, а й враховувати відтік населення та рух внутрішньо переміщених осіб (ВПО), що відіграє критичну роль у життєздатності громад та спроможності до функціонування.

За даними Міжнародної організації з питань міграції (International Organization for Migration – IOM), в ході дослідження щодо рухів ВПО, проведеного із 11 травня по 14 червня 2023 р. (Round 13), в Україні обліковується 5,088 мільйонів ВПО, серед яких 353 тис. осіб, які повернулися із-за кордону, але не повернулися до місць довоєнного проживання [11]. Більшість з ВПО за місцем проживання належать до Харківської, Донецької, Запорізької, Херсонської та Луганської областей, що у доповнення до даних щодо пошкоджень (рис. 3) дає маркер для визначення областей, в яких з високою ймовірністю необхідно буде проводити аналіз спроможності громад та їх перегрупування. (Додатково зазначимо, що за інформацією УВКБ ООН станом на 25 липня 2023 у світі зареєстровано 6,218 млн біженців із України, 5,861 млн з яких зареєстровано у Європі. Більшість біженців за місцем постійного проживання належить до Київської, Харківської, Дніпропетровської, Донецької та Запорізької областей. За даними опитування, 24% з високою ймовірністю не планують повернутись до України, що у кількісному показнику становить 1,492 мільйонів громадян та є також критичним показником [13]).

Планування розвитку містобудівної інфраструктури великих міських громад в умовах нестабільної демографічної ситуації з визначенням пріоритетності заходів щодо її відновлення. У травні 2022 р. було внесено зміни до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» у частині введення в дію нового документу для планування комплексного відновлення громад та територій – Програми комплексного відновлення території територіальної громади (далі – Програма), в якій мають бути визначено основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і передбачено комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної громади [10]. Кабінетом Міністрів України у жовтні 2022 р. затверджено Порядок розроблення проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них (далі – Порядок розроблення Програми). Визначено, що така Програма не належить до містобудівної документації, а тому не

підлягає здійсненню стратегічної екологічної оцінки та розгляду її архітектурно-містобудівною радою, але проєкт Програми має пройти громадське обговорення [8]. Разом з тим, Програма може містити пропозиції щодо внесення змін або розроблення містобудівної документації.

Проте слід зазначити, що існує ряд проблемних питань, які потребують подальшого вирішення, а саме:

- низька спроможність відповідального за розвиток органу публічного управління, паралельно зі обмеженими фінансовими можливостями громади, може призвести до низької якості Програми, оскільки зазначений вище Порядок розроблення Програми дозволяє органу виконавчої влади та виконавчому органу місцевої ради (уповноваженому органу містобудування та архітектури у разі його утворення) розробити Програму самостійно або із залученням спеціалістів підприємств, установ та організацій через процедуру закупівель – якщо громада не має можливості залучити до розробки Програми висококваліфікованих фахівців, вона мусить самостійно розробляти її, між тим, обсяг Програми вимагає глибоких знань у різних секторах життєдіяльності громади;

- оскільки Програма не є підставою для внесення змін або розроблення містобудівної документації, це коїть її не тільки не обов'язковим, а й недостатньо ефективним інструментом формування документів щодо містобудівної діяльності;

- встановлений Порядком розроблення Програми перелік її розділів не передбачає розробку пропозицій щодо стійкого, зеленого відновлення, а також розгляду питань ВПО, уразливих та соціальних аспектів гендерної рівності тощо: хоча процедура вимагає надання Програмі вихідних даних про постійне населення та ВПО в області/громаді, вона не конкретизує заходи для різних соціальних груп громади.

Організація виконання затвердженої програми комплексного відновлення містобудівної інфраструктури має включати низку заходів з

координації розроблення містобудівної документації, залучення інвесторів і забудовників, застосування інструментарію державно-приватного партнерства і муніципального співробітництва тощо. При цьому ключова роль належить виконавчим органам місцевого самоврядування, що потребуватиме значних зусиль та інвестицій. Для цих цілей дуже важливо для органів місцевого самоврядування бути максимально таргетованими та прозорими стосовно залучення інвестицій для відновлення та трансформації громади. Важливо не тільки провести глибокі аналітичні дослідження ситуації, яка склалась, а й визначити чіткі та посильні цілі. Важливу роль у досягненні поставлених цілей гратиме створення профілю міста, в якому мають бути зазначені ключові наскрізні проблеми просторових, соціальних, економічних, культурних факторів; стратегічні цілі та бачення реконструкції; план дій – структуру пріоритетів, орієнтовну вартість та очікувані результати. Для успішного виконання затвердженої програми необхідно також проводити верифікаційні перевірки протягом перших років (особливо першого року) реалізації кожного проєкту.

Моніторинг виконання програми відновлення є одним із ключових етапів комплексного механізму управління розвитком містобудівної інфраструктури, оскільки дає змогу відслідкувати і проаналізувати у процесі реалізації програми відновлення динаміку найважливіших для життєдіяльності громади показників та визначити ті напрями, які потребують більшої уваги та фінансування, а також ті, пріоритетність яких була визначена завчасно. Такий моніторинг відрізняється від груп перевірки попереднього компонента комплексного механізму тим, що моніторинг має проводитись за результатами закінчення запланованого програмою циклу чи етапу у встановлений проміжок часу (один рік, п'ять, сім, десять років після завершення), або у разі зміни техніко-економічних параметрів міста, або за суттєвого впливу на місто, спричиненого катастрофою.

Моніторинг повинен відбуватись у порядку та за змістом,

передбаченим Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» для проведення містобудівного моніторингу, а також Порядком проведення містобудівного моніторингу, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.09.2011 № 170 [6; 10]. Згідно із зазначеними документами, моніторинг проводиться щорічно відносно попереднього року та складається у формі аналітичного звіту з метою отримання реалістичної інформації щодо стану і змін об'єктів містобудівної інфраструктури та порівняння їх з показниками затвердженої програми для оцінки виконаного її етапу; прогнозування його впливу на сталість відновлення території, на екологію та економічні показники; для подальшого аналізу імплементації програми, її актуалізації.

Оцінювання реалізації програми та її коригування (за потребою). Цей компонент комплексного механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури великих міст в умовах повоєнного відновлення необхідно провадити за завершенням програми. Має формуватися звіт про завершення програми, який охоплює всі її етапи. У звіті повинні бути оцінені всі модальності, які були включені до програми за відповідними індикаторами, які повинні відповідати цілям, що були поставлені у програмі і бути у числовому або текстовому вираженні із зазначенням найвищої і найнижчої оцінки. Кожен індикатор повинен відповідати принципам SMART (*Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound*) та мати певні ключові параметри: опис індикатора – що конкретно він оцінює; частота оцінки протягом програми (якщо це передбачено) – щорічно, кожні два роки, тощо; джерело даних – звіти, камеральні вишукування, тощо; методологія збору даних – які дані та яким чином вони отримані; відповідальна особа за збір даних. Оцінювання програми також повинно містити рекомендації щодо подальшої роботи, розробки додаткових програм, оновлення містобудівної документації,

коригування стратегії тощо.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, за результатами проведеного дослідження обґрунтовано модель механізму публічного управління розвитком містобудівної інфраструктури в умовах повоєнного відновлення міст, який базується на моделі управлінського циклу та складається з наступних компонентів: аналіз масштабів ушкоджень збитків та потреб активів міст; аналіз післявоєнної спроможності великих міських громад та їх перегрупування з метою її посилення; планування розвитку містобудівної інфраструктури; виконання затвердженої програми комплексного відновлення містобудівної інфраструктури; моніторинг виконання програми відновлення; оцінювання реалізації програми та її коригування. Застосування запропонованого механізму у діяльності органів публічного управління на місцевому рівні дозволить забезпечити результативність та ефективність розробки і реалізації програми відновлення і розвитку містобудівної інфраструктури громад та територій.

Перспективами подальших досліджень можуть стати доопрацювання складу та змісту програм комплексного відновлення громад у частині забезпечення громад методиками щодо їх розробки, впровадження принципів енерго-ефективного та зеленого відновлення, а також врахування потреб ВПО, соціальних аспектів гендерної рівності та ін.

Література

1. Васюнець Н. В Україні зруйновано майже 150 тисяч об'єктів. Скільки часу й коштів треба для відбудови? 07.03.2023. URL: <https://expres.online/spetstema-2/v-ukraini-zruynovano-mayzhe-150-tisyach-obektiv-skilki-chasu-y-koshtiv-treba-dlya-vidbudovi> (дата звернення: 14.08.2023).
2. Методика формування спроможних територіальних громад: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214. (Дата

- оновлення 03.05.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п> (дата звернення: 21.07.2023).
3. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 (дата оновлення 03.05.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п> (дата звернення: 01.08.2023).
 4. Порядок виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії Російської Федерації, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 № 473 (дата оновлення 01.10.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-п> (дата звернення: 21.07.2023).
 5. Порядок подання інформаційного повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.03.2022 № 380 (дата оновлення: 26.06.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-%D0%BF> (дата звернення: 21.07.2023).
 6. Порядок проведення містобудівного моніторингу: затв. наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.09.2011 № 170 (дата оновлення: 04.02.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1268-11> (дата звернення: 21.07.2023).
 7. Порядок проведення обстеження прийнятих в експлуатацію об'єктів будівництва: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2017 № 257 (дата оновлення 10.04.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-п> (дата звернення:

- 01.08.2023).
8. Порядок розроблення, проведення громадського обговорення, погодження програм комплексного відновлення області, території територіальної громади (її частини) та внесення змін до них: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 14.10.2022 № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п> (дата звернення: 01.08.2023).
 9. Про Державний бюджет України на 2023 рік: Закон України від 03.11.2022 № 2710-IX (дата оновлення: 21.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20> (дата звернення: 27.07.2023).
 10. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. (Дата оновлення 02.07.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 21.07.2023).
 11. International Organization for Migration (IOM), Jul 03 2023. DTM Ukraine – Internal Displacement Report – General Population Survey Round 13 (11 May–14 June 2023). URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-13-11-may-14-june-2023> (дата звернення: 01.08.2023).
 12. The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED): official site. URL: <https://acleddata.com/> (дата звернення: 01.08.2023).
 13. UNHCR. Ukraine Refugee Situation. Situation Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> (дата звернення: 01.08.2023).
 14. World Bank Group. Damage, loss and needs assessment - tools and methodology. GFDRR. <https://www.gfdrr.org/en/damage-loss-and-needs-assessment-tools-and-methodology> (дата звернення: 01.08.2023).

References

1. Vasjunecj N. V Ukrajinu zrujnovano majzhe 150 tysjach obektiv. Skiljky chasu j koshtiv treba dlja vidbudovy? [Almost 150,000 objects were destroyed in Ukraine. How much time and money are needed for reconstruction?] 07.03.2023. URL: <https://expres.online/spetstema-2/v-ukraini-zruynovano-mayzhe-150-tisyach-obektiv-skilki-chasu-y-koshtiv-treba-dlya-vidbudovi> (date of access 14.08.2023) [in Ukrainian].
2. Metodyka formuvannja spromozhnykh terytorialnykh ghromad [Methodology of formation of capable territorial communities]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 08.04.2015 № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-п> (date of access 21.07.2023) [in Ukrainian].
3. Porjadok vyznachennja shkody ta zbytkiv, zavdanykh Ukraini vnaslidok zbrojnoji aghresiji Rosijskoho Federaciji [The procedure for determining damage and losses caused to Ukraine as a result of the armed aggression of the Russian Federation]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п> (date of access 01.08.2023) [in Ukrainian].
4. Porjadok vykonannja nevidkladnykh robit shhodo likvidaciji naslidkiv zbrojnoji aghresiji Rosijskoho Federaciji, pov'jazanykh iz poshkodzhennjam budivelj ta sporud [The procedure for the implementation of urgent works related to the elimination of the consequences of the armed aggression of the Russian Federation, related to the damage to buildings and structures]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 19.04.2022 № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-п> (date of access 21.07.2023) [in Ukrainian].
5. Porjadok podannja informacijnogho povidomlennja pro poshkodzhene ta znyshhene nerukhome majno vnaslidok bojovykh dij, terorystychnykh aktiv, dyversij, sprychynenykh zbrojnoju aghresijeju Rosijskoho Federaciji proty

- Ukrajiny [The procedure for submitting an information notice about damaged and destroyed real estate as a result of hostilities, terrorist acts, sabotage caused by the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 26.03.2022 № 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-%D0%BF> (date of access 21.07.2023) [in Ukrainian].
6. Porjadok provedennja mistobudivnogho monitorynghu [The procedure for urban planning monitoring]: zatv. nakazom Ministerstva regionaljnogho rozvytku, budivnyctva ta zhytlovo-komunaljnogho ghospodarstva Ukrajiny vid 01.09.2011 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1268-11> (date of access 21.07.2023) [in Ukrainian].
 7. Porjadok provedennja obstezhennja pryjnjatykh v ekspluataciju ob'ektiv budivnyctva [The procedure for conducting an inspection of construction objects put into operation]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 12.04.2017 № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2017-п> (date of access 01.08.2023) [in Ukrainian].
 8. Porjadok rozroblennja, provedennja ghromadsjkogho obghovorennja, pohodzhennja proghram kompleksnogho vidnovlennja oblasti, terytoriji terytorialjnoji ghromady (jiji chastyny) ta vnesennja zmin do nykh [The procedure for developing, holding a public discussion, approving programs for the comprehensive restoration of the region, the territory of the territorial community (its parts) and making changes to them]: zatv. Postanovoju Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 14.10.2022 № 1159. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-п> (date of access 01.08.2023) [in Ukrainian].
 9. Pro Derzhavnyj bjudzhet Ukrajiny na 2023 rik [On the State Budget of Ukraine for 2023]: Zakon Ukrajiny vid 03.11.2022 № 2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20> (date of access 27.07.2023) [in Ukrainian].

10. Pro rehuljuvannja mistobudivnoji dijajnosti [On the regulation of urban planning activities]: Zakon Ukrajiny vid 17.02.2011 № 3038-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (date of access 21.07.2023) [in Ukrainian].
11. International Organization for Migration (IOM), Jul 03 2023. DTM Ukraine – Internal Displacement Report – General Population Survey Round 13 (11 May–14 June 2023). URL: <https://dtm.iom.int/reports/ukraine-internal-displacement-report-general-population-survey-round-13-11-may-14-june-2023> (date of access 01.08.2023).
12. The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED): official site. URL: <https://acleddata.com/> (date of access 01.08.2023).
13. UNHCR. Ukraine Refugee Situation. Situation Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine> (date of access 01.08.2023).
14. World Bank Group. Damage, loss and needs assessment - tools and methodology. GFDRR. <https://www.gfdr.org/en/damage-loss-and-needs-assessment-tools-and-methodology> (date of access 01.08.2023).